

Binnenlands Bestuur – 3 juni 2011

Prof. Dr. Paul Frissen

Meer verstand van.....

Van het Friese dorpje Achlum had ik tot vorige week - en mijn topografische kennis is toch behoorlijk - nimmer gehoord. Nu weten we dat daar een heuse Conventie heeft plaatsgevonden, waar niemand minder dan Bill Clinton de hoofdspreker was.

Het blijkt het verjaardagsfeestje van verzekeraar Achmea te zijn geweest. Het bedrijf heeft flink uitgepakt. Behalve de echtgenoot van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, was *tout* sprekend Nederland aanwezig. Onderwerp van gesprek was niets minder dan 'De staat en de toekomst van Nederland'. De thema's waren serieus: mobiliteit, arbeidsparticipatie, gezondheid, pensioen, veiligheid en solidariteit. De vormgeving van het feest was helemaal 2011: Maatschappij Monitor Debatten, Jongeren Lagerhuis, Huiskamergesprekken, exposities, theater, muziek en - uiteraard - kinderentertainment. Groots en gevarieerd en helemaal in overeenstemming met de principes van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

En tot mijn chauvinistische vreugde heeft Rowwen Hèze het feest, nee de Conventie moet ik natuurlijk zeggen, afgesloten. In de pers doet Achmea niet besmuikt over de kosten. Clinton is niet uit solidariteit gekomen en ook andere broodspreekers zijn normaal betaald. Politici hebben uiteraard belangeloos gesproken.

Achmea blijkt de respectabele leeftijd van 200 jaren te hebben bereikt. In 1811 richt boekhouder Ulbe Piers Draisma de Onderlinge Waarborgmaatschappij 'Achlum' op die gezinnen steunt als hun boerderij in brand is gevlogen. Een mooi stukje geschiedenis van de Nederlandse solidariteit is zo aan de vergetelheid ontrukkt. Het laat maar weer eens zien dat de verzorgingsstaat veel jonger en dus ook minder vanzelfsprekend is als organisatievorm van die solidariteit. Zeker in de huidige barre tijden van taakstelling en steunfonds is het goed dat weer eens te beseffen. Willen we de crisis overleven dan lijkt het me van het allergrootste belang om na te denken over nieuwe organisatievormen voor solidariteit.

Vermaatschappelijking en ontstatelijking zijn dan kernbegrippen. De samenleving is zo gevarieerd, om niet te zeggen gefragmenteerd geraakt, dat collectivisme geen voor de hand liggend antwoord meer is. Groot bezwaar van collectieve regelingen is dat ze anoniem en bureaucratisch zijn. Ooit was dat een aanbeveling om weg te geraken uit de sfeer van charitas en bedeling en om aan betere risicospreiding te kunnen doen. Nu weten we dat anonimiteit en bureaucratie het draagvlak van sociale regelingen aantasten. Solidariteit is een soort afdrachtregeling onder dwang die meer met ressentiment dan met lotsverbondenheid te maken heeft. Peter Sloterdijk heeft zich in Duitsland opnieuw gehaat gemaakt door hierop te wijzen. Ontstatelijking en vermaatschappelijking dus, al was het maar omdat de samenleving zelf innovatiever en creatiever regelingen kan ontwerpen die aansluiten bij variëteit en fragmentatie.

Belangrijk spreker over solidariteit op de conventie was overigens Job Cohen. Opmerkelijke keuze is dat: de sociaaldemocratie staat anno 2011 niet bekend om haar grensverleggende ideeën over solidariteit. Misschien dat

die dan moesten komen van de man van Hillary. Ik denk het echter eerlijk gezegd niet. Meer in het algemeen heb ik het nodige ongemak gevoeld bij deze Conventie van Achlum. Natuurlijk gun ik iedereen zijn verjaardagsfeestje en ik ben de laatste om aan te dringen op zuinigheid. Feesten doe je zuidelijk, dus groots en Bourgondisch. Maar een debat over de staat en de toekomst van Nederland zou wel iets meer mogen laten zien van de snerpande onenigheid die we over alle thema's van deze conventie hebben.

Natuurlijk is positief denken heel aantrekkelijk, maar een teveel aan 'change agents', inspirerend leiderschap en spiritualiteit maakt me altijd erg zenuwachtig. Als het over de staat van Nederland gaat wil ik de rauwe randen van het maatschappelijk ongemak zichtbaar gemaakt zien. Waarbij de rauwheid wel weer elegant geformuleerd mag zijn. Dat is net als met kunst. Geef mij maar het schurende en wringende in plaats van de door partnerlief vervaardigde aquarellen in boekjes over grote thema's van prominente Nederlanders. Met weemoed moest ik denken aan die voortreffelijk reclame waarin iemand na halsbrekende toeren in een ander metier te hebben laten zien verzucht: 'Gelukkig heb ik meer verstand van...'